

U Z N E S E N I E

Najvyšší súd Slovenskej republiky v právnej veci žalobcu **Mesta Trenčín**, Mierové námestie č. 2, proti žalovaným 1/ **P. M.**, bývajúcemu v K. 2/ **S. D.**, bývajúcej v T. a 3/ **maloletej M. D.**, narodenej X., bývajúcej v T., zastúpenej zákonným zástupcom J. M., bývajúcim v T. o **zaplatenie 1 615,25 € s príslušenstvom**, ktorá právna vec bola vedená na Okresnom súde Trenčín pod sp.zn. 21C/162/2005, o dovolaní žalobcu proti rozsudku Krajského súdu v Trenčíne z 25. júna 2014 sp.zn. 17Co/557/2013, takto

r o z h o d o l :

Rozsudok Krajského súdu v Trenčíne z 25. júna 2014 sp.zn. 17Co/557/2013 vo výroku, ktorým zmenil rozsudok súdu prvého stupňa tak, že žalobu vo zvyšku zamietol, a vo výroku o trovách konania **z r u š u j e** a vec mu vracia na ďalšie konanie.

O d ô v o d n e n i e

Okresný súd Trenčín rozsudkom z 31. mája 2013 č.k. 21C/162/2005-198 uložil žalovaným 1/, 2/ a 3/ povinnosť spoločne a nerozdielne zaplatiť žalobcovi do troch mesiacov od právoplatnosti rozsudku 668,76 € spolu s poplatkom z omeškania 2,5 % denne, najmenej 0,83 € za každý i začatý mesiac, a to zo súm uvedených vo výroku rozsudku (bod I. rozsudku), každému žalovanému osobitne povinnosť zaplatiť žalobcovi do troch mesiacov od právoplatnosti rozsudku po 358,51 €, spolu s úrokom z omeškania 12 % ročne od 1. januára 2004 do zaplatenia (body II. až IV. rozsudku) a povinnosť zaplatiť žalobcovi náhradu trov konania v sume 80,66 € do troch dní od právoplatnosti rozsudku (bod V. rozsudku). Súd prvého stupňa vychádzal z toho, že žalovaní 1/, 2/ a 3/ neplatili nájomné a úhradu za plnenia poskytované s užívaním bytu za čas trvania nájmu (31. január 2002 až 30. november 2002) v celkovej výške 668,76 €, ktorú sumu sú povinní preto uhradiť spolu s poplatkom z omeškania (§ 671, § 697 Občianskeho zákonníka a § 4 nariadenia vlády

č. 87/1995 Z.z.). Po skončení nájmu výpoveďou danou právnym predchodcom žalobcu ale zostal byt *prakticky* v užívaní žalovaných 1/, 2/ a 3/, pretože ho nevypratali a neodovzdali kľúče od neho prenajímateľovi. Za obdobie od 1. decembra 2002 do 31. decembra 2003 vznikol takto *nedoplatok* v sume 1 075,52 €, a *pretože nebola obnovená nájomná zmluva, zodpovedajú žalovaní 1/ až 3/ za tento nedoplatok z titulu bezdôvodného obohatenia*, ktoré sú povinní vydať žalobcovi spolu s úrokom z omeškania.

Krajský súd v Trenčíne, rozhodujúci o odvolaniach žalovaných 1/, 2/ a 3/, rozsudkom z 25. júna 2014 sp.zn. 17Co/557/2013 zmenil rozsudok súdu prvého stupňa tak, že žalovaným 1/, 2/ a 3/ uložil povinnosť spoločne a nerozdielne zaplatiť žalobcovi istinu 668,76 € do troch mesiacov od právoplatnosti rozsudku, poplatok z omeškania 4 504,24 €, poplatok z omeškania 0,5 % denne, najmenej 0,83 € za každý i začatý mesiac, a to z jednotlivých súm uvedených vo výroku rozsudku s tým, že poplatok z omeškania povolil splácať v splátkach po 150 € mesačne splatných vždy k 15. dňu príslušného mesiaca počnúc novembrom 2014 s tým, že omeškanie s plnením čo i len jednej splátky má za následok zročnosť celého plnenia. Žalobu vo zvyšku zamietol a o trovách konania rozhodol tak, že žiadny z účastníkov nemá právo na ich náhradu. Odvolací súd dospel k záveru, že súd prvého stupňa správne posúdil základ nároku žalobcu na zaplatenie nájomného v sume 668,76 €, pochybil však pri rozhodovaní o poplatku z omeškania s jeho platením, pretože nezohľadnil zmenu v jeho právnej úprave. Podľa odvolacieho súdu súd prvého stupňa nesprávne posúdil aj opodstatnenosť žalobcom uplatneného práva na vydanie bezdôvodného obohatenia. Na odôvodnenie tohto svojho záveru uviedol, že prenajímateľovi síce *zásadne* patrí náhrada za užívanie jeho bytu bývalým nájomcom po skončení nájmu (za ktoré užívanie treba považovať aj to, že bývalý nájomca byt síce prakticky neužíva, má však v ňom naďalej uložené svoje veci), pri rozhodovaní o tejto náhrade predstavujúcej bezdôvodné obohatenie bývalého nájomcu súd ale prihliadne na všetky okolnosti prípadu, teda aj na to, *ako pristupoval žalobca k tomu, aby sa na jeho úkor žalovaní bezdôvodne neobohacovali*. Podľa odvolacieho súdu v preskúmvanej veci *nemožno nevidieť, že pasivita žalobcu by tu bola spôsobilá privodiť na jeho strane v zásade rovnaký majetkový prospech, aký by sa mu dostával aj za trvania nájomného vzťahu*. *Pokiaľ by totiž zariadenie žalovaných v byte bolo ponechané bez časového obmedzenia a kľúče od bytu by neboli nikdy odovzdané, vznikalo by na strane žalovaných neustále bezdôvodné obohatenie, ktoré by boli povinní vydať žalobcovi*. Žalovanému (zrejme správne má byť žalobcovi – poznámka dovolacieho súdu) *pritom stačilo vykonať jednoduchý úkon podania žaloby o vypratanie, na základe ktorej*

by došlo k ukončeniu stavu, na základe ktorého sa žalovaní na úkor žalobcu mali bezdôvodne obohacovať. Pokiaľ však žalobca vedome ponechal naďalej vznikáť bezdôvodné obohatenie na jeho úkor neprimerane dlho, čo viac ako trojročná pasivita z jeho strany nepochybne predstavuje, je potom ním uplatnený nárok na vydanie takéhoto bezdôvodného obohatenia, alebo jeho časti výkon práva v rozpore s dobrými mravmi a nemôže mu byť preto poskytnutá súdna ochrana. [...] Konanie žalobcu, ktorý vedome svojou pasivitou ponechal vznikáť bezdôvodné obohatenie na svoj úkor, i keď mu bol schopný vynaložením nevelkého úsilia zamedziť, spočívajúce v požadovaní vydania takto vzniknutého bezdôvodného obohatenia, predstavuje práve také konanie, ktoré je v rozpore s vyššie uvedenými pravidlami spoločenských vzťahov predstavujúcimi dobré mravy.

Proti výroku rozsudku odvolacieho súdu, ktorým zmenil rozsudok súdu prvého stupňa v časti o ním uplatnenom práve na vydanie bezdôvodného obohatenia tak, že žalobu v tejto časti zamietol, podal žalobca dovolanie. Navrhol, aby dovolací súd zmenil napadnutú časť rozsudku odvolacieho súdu tak, že žalovaným 1/, 2/ a 3/ uloží povinnosť zaplatiť mu po 358,51 € spolu s príslušným úrokom z omeškania a náhradu trov dovolacieho konania. Tvrdí, že rozsudok odvolacieho súdu je v napadnutej časti *zmätočný z dôvodu nesprávneho právneho posúdenia*. Nesúhlasí s právnym záverom odvolacieho súdu, ktorý podľa jeho názoru *chráni práva tých, čo si neplnia svoje zákonné povinnosti, konkrétne v tomto prípade ide o porušenie povinnosti vrátiť vec po skončení nájomného vzťahu vlastníkovi a tým spojené užívanie vecí bez právneho titulu*. Poukázal na výsledok konania vedeného na tom istom odvolacom súde v obdobnej právnej veci. Bezdôvodné obohatenie na strane žalovaných vzniklo ich nezodpovedným prístupom k plneniu si svojich povinností, nie nesprávnym postupom žalobcu, ktorý navyše ako právny nástupca pôvodného prenajímateľa mohol robiť opatrenia s cieľom vypratať byt a získať kľúče od neho najskôr až v roku 2006.

Žalovaný 1/ navrhol, aby dovolací súd *nepriznal žalobcovi nárok na vydanie bezdôvodného obohatenia a potvrdil rozhodnutie krajského súdu*. Vo vyjadrení k dovolaniu žalobcu zopakoval svoje tvrdenia z konania pred súdmi nižších stupňov.

Najvyšší súd Slovenskej republiky ako súd dovolací (§ 10a ods. 1 O.s.p.), po zistení, že dovolanie podal včas účastník konania (§ 240 ods.1 O.s.p.), za ktorého koná zamestnanec majúci právnické vzdelanie (§ 241 ods. 1 O.s.p.) proti časti rozhodnutia, ktoré možno napadnúť týmto opravným prostriedkom (§ 238 ods. 1 O.s.p.), bez nariadenia pojednávania

(§ 243a ods. 1 O.s.p.) preskúmal rozsudok odvolacieho súdu v rozsahu podľa § 242 ods. 1 O.s.p. a dospel k záveru, že dovolanie je dôvodné.

I keď odvolací súd v dôvodoch svojho rozhodnutia správne ustálil, že *v súvislosti s užívaním cudzej veci po skončení zmluvného vzťahu na toto užívanie oprávňujúceho, je danosť nároku na vydanie bezdôvodného obohatenia vzniknutého takýmto užívaním bez právneho dôvodu jednoznačne daná a súdmi v zásade konštantne judikovaná*, považuje dovolací súd vzhľadom na okolnosti preskúmvanej veci a ďalšie dôvody rozhodnutia odvolacieho súdu za potrebné uviesť, že záväzok vzniknutý z bezdôvodného obohatenia (§ 489 Občianskeho zákonníka) je objektívnej povahy. Vzniká na základe objektívnej skutočnosti v zákonom predvídaných situáciách (§ 451 a § 454 Občianskeho zákonníka) bez ohľadu na to, ktorého zo strán záväzkového právneho vzťahu zaťažuje dôvod jeho vzniku; na vznik záväzkového právneho vzťahu z bezdôvodného obohatenia sa dokonca existencia zavinenia ani existencia protiprávneho úkonu nevyžaduje, resp. zavinenie, aj to iba obohateného, má právny význam len z hľadiska rozsahu vydania bezdôvodného obohatenia (§ 458 ods. 2 Občianskeho zákonníka).

V preskúmvanej právnej veci žalovaným 1/, 2/ a 3/ vznikla po skončení nájmu povinnosť vypratať (na splnenie povinností nájomcu po skončení nájmu nestačí byť prestať fyzicky užívať, pretože za užívanie bytu treba považovať už samotné umiestnenie vecí nájomcu v ňom). Žalovaní 1/, 2/ a 3/ teda užívali byt, ktoré právo by im inak prislúchalo iba z titulu platne uzatvorenej nájmovej zmluvy. Tým, že byt užívali bezodplatne, nedošlo k zmenšeniu ich majetku, hoci by sa tak malo stať platením nájomného. Ich zodpovednosť za bezdôvodné obohatenie je tak spojené so situáciou, kedy byt nebol odovzdaný žalobcovi (jeho právnomu predchodcovi) ako prenajímateľovi v takom stave, aby ním mohol riadne a neobmedzene disponovať. Najvyšší súd Slovenskej republiky v rozsudku sp.zn. 3Cdo/52/2005 už vyslovil, že o plnenie bez právneho dôvodu v zmysle ustanovenia § 451 ods. 2 Občianskeho zákonníka ide tiež v prípade užívania nebytových priestorov (uskladnenia nábytku) bez nájmovej či inej zmluvy alebo iného titulu (povinnosť plniť môže v niektorých prípadoch vyplývať tiež zo zákona alebo z rozhodnutia súdu) oprávňujúceho tieto priestory užívať (uskladniť v nich nábytok). Pre vyriešenie otázky, kto v prípade takéhoto plnenia získava majetkovú hodnotu (a kto je teda povinný vydať získané bezdôvodné obohatenie), je rozhodujúce, kto uvedené plnenie prijíma (kto realizuje užívateľské oprávnenia) bez právneho dôvodu, bez poskytovania náhrady za vykonávanie jemu nepatriacich oprávnení

a bez toho, aby sa jeho majetok zmenšil o prostriedky vynaložené v súvislosti s právnym vzťahom zakladajúcim právo užívať nebytový priestor (uskladniť v ňom nábytok). Keďže príjemca takéhoto plnenia nie je - vzhľadom na samu povahu plnenia - schopný vrátiť ho, je povinný nahradiť bezdôvodné obohatenie vo forme peňažnej.

Kto sa na úkor iného bezdôvodne obohatí, musí obohatenie vydať (§ 451 ods. 1 Občianskeho zákonníka). Predmet bezdôvodného obohatenia sa musí vydať tomu, na úkor koho sa získal. Ak toho, na úkor koho sa získal, nemožno zistiť, musí sa vydať štátu (§ 456 Občianskeho zákonníka).

Domáhať sa vydania bezdôvodného obohatenia je právom toho, na úkor koho bolo bezdôvodné obohatenie získané. Ten, na úkor ktorého bolo bezdôvodné obohatenia získané, nemusí právo na jeho vydanie uplatniť v plnom rozsahu; súd sám však výšku plnenia nemôže znížiť, ako je tomu napr. pri rozhodovaní o náhrade škody (§ 450 Občianskeho zákonníka).

Treba síce súhlasiť s názorom odvolacieho súdu, že je možné odoprieť právnu ochranu právu uplatnenému alebo vykonávanému v rozpore s podmienkami uvedenými v § 3 ods. 1 Občianskeho zákonníka, čo prakticky znamená, že nebude možné takéto uplatnenie alebo výkon práva procesnými prostriedkami vymáhať a že úvaha súdu, či výkon práva je či nie je v rozpore s dobrými mravmi sa vždy odvíja od okolností konkrétneho prípadu, nemožno ale opomenúť, že použitie „nápravného“ prostriedku dobrých mravov podľa § 3 ods. 1 Občianskeho zákonníka predstavuje krajné riešenie za účelom zaistenia potrebnej väzby medzi normami písaného práva a základnými mravnými a etickými normami spoločnosti. Súd musí preto skúmať a ustáliť aplikačné limity pre použitie uvedeného ustanovenia, čo vyžaduje predovšetkým nutnosť náležite podloženého, jasného a presvedčivého záveru o rozpore uplatnenia a výkonu práva s dobrými mravmi tak, aby sa zabránilo svojvoľnému uplatneniu predmetného ustanovenia.

Odvolací súd odmietol poskytnúť ochranu žalobcom uplatnenému právu na vydanie bezdôvodného obohatenia získaného žalovanými 1/, 2/ a 3/ na vyššie uvedenom skutkovom a právnom základe s odôvodnením, že *konanie žalobcu, ktorý vedome svojou pasivitou ponechal vzniknúť bezdôvodné obohatenie na svoj úkor, i keď mu bol schopný vynaložením nevelkého úsilia zamedziť, spočívajúce v požadovaní vydania takto vzniknutého bezdôvodného obohatenia, predstavuje práve také konanie, ktoré je v rozpore s vyššie*

uvedenými pravidlami spoločenských vzťahov predstavujúcimi dobré mravy, a ako také nemôže požívať právnu ochranu (§ 3 ods. 1 Občianskeho zákonníka).

Podľa dovolacieho súdu aplikácia korektívu dobrých mravov nebola v preskúmvanej veci odvolacím súdom správne aplikovaná.

Nie je dôvodom odopretia právnej ochrany právu na vydanie bezdôvodného obohatenia ak ten, na úkor koho bol neoprávnený majetkový prospech získaný nevykonaním opatrenia, aby k vzniku bezdôvodného obohatenia nedošlo. Zákon povinnosť podobnú prevenčnej povinnosti podľa prvej hlavy šiestej časti Občianskeho zákonníka neustanovuje (a vzhľadom na vyššie uvedenú povahu vzniku záväzkového právneho vzťahu z bezdôvodného obohatenia tak robiť ani nemôže). Vzhľadom na vyššie uvedenú objektívnu povahu vzniku záväzku z bezdôvodného obohatenia a na to, že je bez právneho významu skúmanie, komu možno klásť na ťarchu okolnosti, od ktorých sa vznik tohto vzťahu odvíja, nie je mysliteľné vkladať do tohto vzťahu za pomoci iných zákonných ustanovení prvky, ktoré výslovná práva úprava neobsahuje a negovať tak do istej miery podstatu smerujúcu k tomu, aby sa nikto neobohacoval na úkor druhého bez právom aprobovaného dôvodu.

Podľa dovolacieho súdu by mohlo byť dôvodom (výnimočného) odopretia právnej ochrany toho, na úrok koho bol majetkový úspech získaný, také jeho konanie (nie však opomenutie vykonať právo), ktoré bolo jediným dôvodom vzniku bezdôvodného obohatenia. Za dôvod odopretia práva na vydanie bezdôvodného obohatenia podľa § 3 ods. 1 Občianskeho zákonníka nemožno považovať nečinnosť subjektu, na úkor ktorého bolo bezdôvodné obohatenie získané.

Z hľadiska právnej komparatistiky a identity (dávnej) alebo blízkosti (niekdajšej) právnej úpravy v Českej republike možno poukázať v súvislosti v možnou aplikáciou ustanovenia § 3 ods. 1 Občianskeho zákonníka vo vzťahu prenajímateľa a nájomcu napr. na rozsudok Najvyššieho súdu Českej republiky sp.zn. 33Odo/190/2005, podľa ktorého *pouze v prípade, že by si žalovaná (rozumej bývalá nájomníčka) nemohla veci z bytu odvézť a zabrániť tak vzniku bezdôvodného obohacenia výlučne v dôsledku jednaní žalobkyně (rozumej bývalej prenajímateľky), bolo by možno uvažovať o odeprení práva na vydání bezdôvodného obohacenia pro rozpor s dobrými mravy podle § 3 odst. 1 obč. zák.*

Nemožno preto prisvedčiť záveru odvolacieho súdu, že konanie žalobcu, spočívajúce v opomenutí vykonania opatrení na vypratanie bytu je takým konaním v rozpore s dobrými mravmi, ktoré môže mať za následok odoprieť právnej ochrany uplatnenému právu na vydanie bezdôvodného obohatenia.

Nad rámec uvedených úvah dovolací súd na záver ešte poznamenáva, že v okolnostiach preskúmvanej veci sa naostatok javí dôvod zamietnutia žaloby na vydanie bezdôvodného obohatenia neopodstatnený aj z iného dôvodu. Totižto, ak by aj bolo možné sa stotožniť so záverom odvolacieho súdu, že žalobca, resp. jeho právny predchodca mal byť aktívny a domáhať sa vypratania bytu (ofenzívna svojpomoc pri vypratání bytu neprichádza do úvahy), treba pripomenúť, že žalobca sa domáhal vydania bezdôvodného obohatenia získaného žalovanými za obdobie od 1. decembra 2002 do 31. decembra 2003, t.j. za čas bezprostredne nadväzujúci na výpoveďou skončený nájom. Ak by žalobca, resp. jeho právny predchodca bol aj aktívny a vzápätí po skončení nájomného pomeru aj podal reivindikačnú žalobu, a teda začal iné súdne konanie, s čím je spojený vznik poplatkovej povinnosti, a v prípade úspechu v tomto konaní, pri nečinnosti žalovaných sa domáhal núteného výkonu rozhodnutia (aké povinnosti mu naostatok neukladá žiadny právny predpis) by nevedel zrejme zabrániť vzniku bezdôvodného obohatenia za žalované obdobie.

Najvyšší súd z uvedeného dôvodu rozsudok odvolacieho súdu v jeho napadnutej časti zrušil a vec mu vrátil v rozsahu zrušenia na ďalšie konanie (§ 243b O.s.p.). Zrušil aj na zrušenú časť rozsudku nadväzujúci výrok o trovách konania.

Ak dôjde k zrušeniu napadnutého rozhodnutia, súd, ktorého rozhodnutie bolo zrušené, koná ďalej o veci. Pritom je právny názor súdu, ktorý rozhodoval o dovolaní, záväzný. V novom rozhodnutí rozhodne súd znova aj o trovách pôvodného konania a dovolacieho konania (§ 243d ods. 1 O.s.p.).

Toto rozhodnutie prijal senát najvyššieho súdu pomerom hlasov 3 : 0.

P o u č e n i e : Proti tomuto uzneseniu nie je prípustný opravný prostriedok.

V Bratislave 27. januára 2016

JUDr. Ladislav G ó r á s z, v.r.
predseda senátu

Za správnosť vyhotovenia : Vanda Šimová